

LA VUS DE L'INSÜBRIA

fundaa in del 2004

F.b.a.: "àlter", stori di eroi d'Insùbria

In del nöf laurà di Ferebandaperta la storia d'Insùbria e la müsega di popul d'Europa

L'era el mument che queidün el cumentzass a vardà indree in de la storia de l'Insùbria per tiràn fö una canzun. L'era el mument de finila de druvaa la nostra lengua per cünta sü i stori di paisan, di perdent e de metes 'dree a cantà i nost eroi.

La cuertina del nöf CD di Ferebandaperta

Del rest tücc i lenguf del mund hin sgrandii e han ciapaa valur quand ch'han tacaa a tirà sü el livel di argument tratta.

E chi l'è che pudeva fà un mestee cumpagn? Dumà el Mauris Feregall (Maurizio Feregalli) e el so grüp: i *Ferebandaperta (FBA)*.

In vot agn d'esperienza lur han semper cascias dent in tücc i so CD de canzun de bal tradiziunai europei, anca un bel poo de bran cantaa in lumbard ucidental (la lengua de la so tera d'urigen de lur) e un queidün anca in lumbard uriental e in venet (di olter lenguf istorich del Nord Italia).

Dess cun ALTER, el so sest CD de lur (vegnüü fö in del mes de Lüi del 2004), han intentaa un queicoss de püssee ambizius: vot canzun istrumentai (de bal e melodich) de la tradiziun europea intervalaa de do canzun in lumbard ucidental, vöna in lumbard uriental e vöna in inglese: *I still haven't found what I'm looking for* di U2 (e l'è chì el bel: sunada cunt istrument tradiziunai).

Vöna di do canzun in lumbard ucidental la cünta sü la storia del Galeazz Viscunt, terz Signur del Dücaa de Milan, che l'avariss vursüü dedicass a l'art, ma el gh'è tucaa de fà la guera squas tüt la vita per tegnì insema el so teritori.

Che canzun putenta: dumà a scultà la meludia, che l'è tradiziunala de la Scozia, la va sü la pressiun e se despö te feet a ment al test, te partisset del tütt.

Süta a la pag. 4

Celta: del cör de l'Europa a l'Insùbria

L'event cultúral püssee impurtant in Lombardia dedicaa ai Celta e ai noster radis püssee arachich

La mostra l'è trada in pee insema al Müsee Naziunal de Praha, i Müsei Civich Vila Mirabel de Vares, el Sistème Müseal de la Pruincia de Vares insema a la direziun scientifega del Prufessur Vanceslas Kruta de l'Ecole Pratique des HautesE- tudes a la Surbona de Paris.

L'espusiziun la s'ciariss i mument püssee impurtant de vot secul de storia di Celta de la Buèmia e de la Muravia: el cress de 'na società aristocratega segnada giamò de la fin del secul vot innanz de Crist (VIII i.C.) de tumb de sciuri sülgüst di (*it: a forma dei*) car e de cuntat fess strencc cunt el mund mediterani.

Ma anca la vagnuda al mund de 'n grand e putent mesedozz etnich ch'el pö vess cu- legaa al nom di Boi, un nom che l'è rivaa fina al di d'incö cunt la Buèmia, el Boiohaemum, la patria di Boi, di autur di temp passaa. Se parla anca de la migraziun di Boi in Val Pada-

tifica, che ghe diseven "oppida"; infina el smurzass de la putenza di Boi, schisciada de l'invasiun di Marcumann germanich in de la segunda metà del secul ch'el vegn adree.

Püssee de nöfcen repert cataa fö de 'na trentena de

müsèi o de culeziun privaa fess impurtant, fan vedè la storia, la vida de tücc i dì, l'are e i üsan.

I ligam fess strencc che in tütt chel

periud chì i regiun del center de l'Europa han tegnüü cunt l'Alta Italia, sit d'incunter natural intra i gent del Mediterani e chii de sura i Alp, han faa pensà de met insema a chela che 'na nöa presentaziun di ritrovamenti celtich püssee prestigius del passaa de la pruincia de Vares, insema ai descuert pussee nöf.

Süta a la pag. 4

Special Süd Tirol: intervista a la Eva Klotz

Despö de l'anessiun al Regn d'Italia in del 1918, el Südtirol, rebatezaa segund el termin napoleonich de "Alto Adige", l'è staa suget a un tentatif de scancelament de la pupuziun de lengua tudessa.

In del 1939 un pat in tra l'Hitler e el Musolini l'invia là el trasferiment di germanofun in di cunfin del Reich; quand la nass la Repùblega Taliana scumenza la düra lota in tra i attivista südtiroles e l'Stat talian per el recognussiment de l'utunumia pruinciala.

La Eva Klotz l'è la tusa de Georges Klotz, che ghe diseven el marteladur de la Val Passiria. La Eva Klotz l'è insegnanta e leader de l'*Union für Südtirol*, partii member de l'*Alleanza Libera Europa* insema de l'Union Valdôtaine e del Partito Sardo d'Azione.

- Qual el el pruget de l'UffS per el Südtirol?

Ciamum l'atüazion del dirit de libera scerna segund l'articul 1 del statüt de l'ONU che l'garantiss a tücc popul de scernì el so fütür. El Südtirol l'è staa destacaa cun la viulen- za del rest del Tirol e tacaa a l'Italia senza la vuluntà de la so gent. Ghe sariss besogn un referendum, e l'ONU la duaria stabili chi ch'el gh'ha dirit a partecipagh de tücc i abitant del di d'incö del Südtirol.

I südtirules pudaran decid de restà cun l'Italia, de trà in pee un Stat ch'el dipend de nissün (ch'el gh'avaria na pupula-

ziun püssee granda de Malta e del Lüssemburg), o turnà anciamò insema a l'Austria o, se l'Europa la vagniss 'na federaziun de regiun, cunt el rest del Tirol.

- Qual era la part di ladin in del scenari südtiroles?

I ladin hin el 4,3% de la populaziun che gh'è in Südtirol, adree (*it: circa*) 20.000 personn.

I so dirit de lur hin stabili in del statüt e in certi legg custi- tütziunai, che ghe dan un cert númer de post in del Cunsèi Pruincial e in de la giunta. In del so teritori gh'han dirit a parlà la so lengua mader, ma se da a fà cress el trilingui- smu.

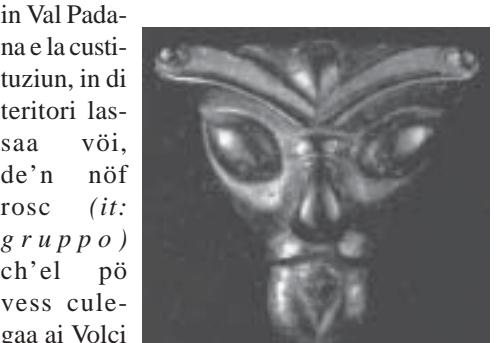
In di cumissiun l'è necessari, in d'quei cas el vut di ladin (presempri in la cumisiun per la cumunicaziun): la so esistenza de lur l'è un esempi de cume, in Südtirol hem semper respectaa tücc i differenz, anca se adess i ladin res'cen l'assimilaziun.

- El Stat talian l'ha de spess cercaa de scancelà la vosta

Süta a la pag. 2

la sciura Eva Klotz

Popui del mund

- Viagg in Euskadi
- Special Süd Tirol: intervista a la Eva Klotz

Cultüra

- Filosufia: el sistema de rezzerca del Socrat.
- Dossier: l'Europa che la vegrà

Insùbria

- El santüari marijan de Tiran
- "Alter": el nöf CD di F.b.a.

Scienza e tenulugia

- Linux, la bataia per el software liber
- I pianeta extrasular, segunda part

Müsega

- I nuità püssee interesant de tut el mund
- Alter, el nöf di FBA

Temp liber

- Giögh de röl sü l'internet
- Moda: hin i tessüü i prtagunista

Paes Bascu-viagg in Euskadi a la descuerta d'indian d'Europa

Finalment la tenda l'hem metüda in pee e via in vers Donostia...

Incò l'è ul 15 d'Aust e despö de dudes ur d'utumobil, de l'Instübria a chicinscì, despö de vè cercaa un campogg de pressa (a Orio, ma minga al Serio), in gemò i 7 ur de sira, e la festa l'è 'dree a scumenzaa.

E sì, perchè in stasira l'è propri ul *clou* de la *Semana Granada* e ul so center prenzipal l'è propri Donostia (per i casteglian, *San Sebastian*), sem propi strach ma despö de vè truua (de cüü) ul pustegg, se sentum propri de sta ben.

Se portum sübet a faa 'na gi-

ret a pee sul mar, e despö de vè vardaa ul Crist, ch'el domina tüt ul golf (sül güst de Rio, ma in piscin), cercum de cascias dent ul coo in de l'acquari cumüunal... pecaa, riesum dumà a sbignà cinch menüt, l'è tard anca per lur, l'è sarà sü.

Se fem alura? *Scià nem* se metum a cercaa un bel sitin in due maià un quei pessin, pirlum de scià, pirlum de là, ma nagaot, tüt pien o trop car! L'è un segn del destin, se vardum in facia e sübet a capissum che podum no faa i milanes in feri e insci cumincium a caminaa vers ul center storich, un poo a la spera in Diu. Sübet müda i rob, defat, ultra di bander de la *Real Sociedad* se fan semper pusee quii eusker (*ikurriña*). Adess se capissi propri che sem in Euskadi, tera de libertà, sübet e vedum una sfraca de gent che ghe va adree in

sciambula, a 'na sfilada de gent (fö de coo) in custüm tradiziunal: i paren un poo di nanet, di olter caminen sura i scrozzul (*it: trampoli*), ma sì! hin i gigantes che

evum lengiüü in sü un liber innanz de partì, l'è propi una manifestaziun che de tanc agn i fan chi a Donostia. Che emuziun.

Fem amò cent meter, e se tröum ai pee d'un munt, e scumenzum a sentii a vusaa... Passa sübet 'na catafira (*it: corteo*) de bagai, tüt giuin che canten l'inno di basch, nissüna bandera, l'atmosfera la fà impresiun, i gent, i türista li a var- daa cui dencc in buca. Se sa,

Per stüdiagh un poo sura la storia de l'Euskadi, pödum cunseiaf do liber fess interesant:

- *La Ragione Basca*, del Luis Nunez Astrain, edizion "Punto Rosso".

- *Indian d'Europa-Euskal Herria*, del Gianni Sartori stampaa sü iniziativa di amis de Raixe Venete

la tensiun de chii band chì l'è semper volta..., decidum de nàgh adree, chissà forsi per simpatia, o magara dumà per cùriusità...se tröum de li a des menüt in de la piazza prenzipala. Intratanta un sfragel de giuin manifestent se el fava el pien de buteliet, che se capiva minga pien de cusè... Tüt d'un bot se tröum denanz la pula tüta in fira, capissum che forsi l'è mei bugià el cüü. Fem minga a temp a dìl che sübet via che partissen i buteli (pien ras de vernis russa), e de l'olter coo la pula che ghe tira adree i lagremogen a altezza d'om. Tüt che cur, vernis adoss, füm da tücc i cantun... La roba de fà stremò l'è sta propi ul cuntest in de ch'è süce-

düü i rob, defat ul rebelot el sücedeva de mezz ai gent ch'eren là a vardà, ai türista che passeggiava cunt i bagaiet, ...d'olra part l'è Faraùst...ma per la libertà gh'è mai feri... La sitüaziun le turnada nur-mala (o forsi questa l'è nur-malità chì?), un poo perchè hin pasaa vint menüt, un poo perchè la gent (eusker) la gh'haa taca adree ai pulee (furestee spagnöö).

El stomegh el taca a barbutà de la sgagnusa, l'è squas i vündes ur, e se trèm dent a 'na *taberna*, bander e sumeanz di *patriota* crepa in tücc i band. Par de recognuss i ghign d'un quei bagai de la manifestaziun de poch innanz, l'è no un impressiun. Crumpum sübet un

para de buteli de *cidra* e un para de sanguis cunt ul giam-bun. Ul barista el me vusa adree quand el sent ch' intenti de biassà 'na quei parola in spagnöö: dröva la to lengua!!! el me dis, me se cunformi e sübet el me capiss.

Se sent di s'ciop!!!...hin i fôgh d'artifizzi, mancu maa, in stasira gh'è un spetacul de la Madona...curum in vers al prim cantun in due che se pö vidè ul spectacul, sem strach mort ma en var propri la pena. Se sétum giò in tera visin a una Prinz-t verda (?!!?)

ma va ben insci, se ved benun e se pö, se Diu vör, pacià e bu-calà. Un moment, suna ul te-lefunin, chi l'è? L'è la mam de la Silvia che la dumanda: tüs-scoss ben bagai? Sii 'dree a pussà?...fiadum, se tegnum quièt, sarum su la facenda e se scumencia a sbagascià...

Pier Vila

La catedral de Donostia

I munt de l'Euskadi paren quii insübrich

Süd Tirol: passaa e fütür in di parol de la Eva Klotz de la UfS

identità a scumenza de la lengua: perchè e qual ela al dì d'incö la sittiazion?

El spiret culunialista e imperialista de stamp fascista ancamò incò l'è present; l'è una mentalità che la vör che induè che gh'è el Stat talian la gh'ha de vessegh dumà la lengua taliana.

In tanci vegnen chì e la fan de culunialista e de padrun, e pernsen che senza de lur nüm gh'avarissum nagot: in realtà nüm gh'evum i scöl anca in di cumun penin quand in certi band d'Italia el 95% di person eren minga bun de legg e de scrif.

Gh'è un sentiment d'inferiutà de part de quii che vegnen, e gh'è dunca el desideri de scancelà la nosta cultura; mì capissi minga perchè qui che vegnen scià i vören minga adeguàss a la nosta cultura.

In la nosta bataia sem avangiaa perchè el mund de lengua tudesca cultüralment el tira tant de la sua e nüm cerum de creà un ligam in tra el Südtirol e la lengua tudesca per evità che la nosta lengua la se impuerisca.

Grazie al Statut pödum vedè i do grand staziun statal televisif tudesch, do canai statal austriach e un canal svizzer, e de più i televisiun privaa.

- Dichiariazion d'un quei espunent del guerna Berliscun, 'mè el senatur La Loggia, sii i rivendicaziun südtirules, han, 'mè l'è natural, crea perplessità in tra de vialter: perchè l'è ancamò insci dificil per tanci acetà la vosta diferenza?

Se dumandi perchè un om de cultura cumpagn del La Loggia el pöda minga immaginà che ghe sien anca

altri popul, alter identità; pödi minga cred ch'el La Loggia l'abia minga stüdiaa la storia e 'l sapia minga che 'l Südtirol l'era una part de l'Austria; gh'è ancamò el vecc spirit d'un Stat, una lengua, un popul: el so l'è la vegia manera de müdà la realtä. L'è una mentalità che mì pödi nò capì.

- Se la pensa cusè de l'im-purtanza de la culaburaziun in tra i minuranz etnolinguistich vers la custrüziun d'una Europa di regiun?

L'è fess impurtanta: per quest sem vegnii member de l'ALE-Aleanza Libera Europa, insema ai scuzzes, i basch, i catalan, sardagnöö, i venet e olter realtä che lauren per una Europa di popul liber e di regiun natüral.

Del marz de st'ann sem un partii europee e gh'hem set depütaa al Parlament de Strasburg. Nüm credum in d'una Europa che la lassa a tücc i popul la so identità, istess dirit, e la pas, perchè fina tant che un popul el cerca de negà l'autodeterminaziun d'un olter popul, la pö minga vessegħ pas.

L'Europa la pö caminà se l'è recognussüü el dirit a vëss padrun a cà sua, nel rispet l'ün cunt l'olter di popul.

- Qual ela la vosta pusiziun a pruposet di batai de liberaaziun föra de l'Europa, 'mè

l'è el cas di Teritori Ucüpaa o del Tibet?

El dirit de autodeterminaziun l'è stabili de l'ONU, el Tibet el gh'ha dirit a un propri stat segund i bisogn che ghe sembra mei. Tücc i popul up-press gh'han dirit a l'autode-terminaziun, anca quei de Teritori Ucüpaa e de l'Irak. Ingürum la libertà a tücc i al-ter popul.

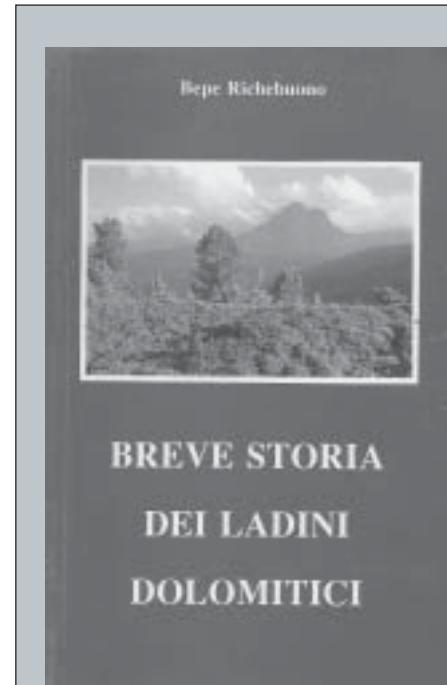
- Cuse l'ha influii l'atività de so pader e di alter ativista in del recognussiment almanch de l'esistenza del popul südtirules?

Senza chi atentaa li, un quai-ghedün viulent ma cun l'idea de minga culpi i gent, l'Italia l'avaria mai acetaa de negu-zià insema a l'Austria per las-sà nà a nüm el statüt. L'è un despiasè che Ruma la abia capii dumà la legg de la viu-lenza, ma la sua intenziun l'era chela de fà di südtirules una minuranza denter in de la sua Heimat. I aziun viulent han purtaa a fermà l'imigra-zion de l'Italia e hem recüpe-raa dal punt de vista demu-grafich.

Lorenz Bus

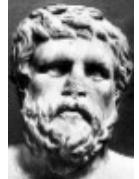
El dom de Bulzan

Per legg vergot sül Süd Tirol e la so storia pödum cunseiaf el liber de l'Alfons Gruber, *Storia del Sudtirol*. Per cugnuss mei la minuranza di ladin dulumitan se pö tira a man la Breve storia dei ladini dolomitici del Bepe Richebuono stampaa de l'Istitut Cultural Ladin "Micura de Rü" in del 1992.

Manifestaziun per el popul tirules

FILUSUFIA

El Socrat del Senufunt

El Senufunt l'è nassüü a Aten adree al 444-441 i.C. e l'è mort adree al 354 i.C. Faurevul a l'uligarchia di Trenta, l'arà forsi 'prufitaa de l'indült di demucratech del 403, e in del 401 - cuntrariament al parer del Socrat, el partess mercenari in del esercit ch'el Prossen l'eva 'dree a met insema per ciunt del persian Ciro, in guera cuntra el so fredèl Artasers. Inscì el Senufunt el po' mia vess li a present al prucess e a la mort de Socrat; inveci el vegn a savè de la so cundana al esili de Aten, sichè el se taca adree al re de Sparta l'Agesilau e insema a lü el riturna in Grecia in del 394. El se ritira a Scillunte (Peloponese) indue el se met 'dree a scrif i so liber. In del 371 i teban (o taleban mah?) i vengen la guera cuntra Sparta e al Senufunt ghe tuca de scapà senza rientrà a Aten, a se intratant i gh'eva scanseala la cundana. El Senufunt l'iscrif de storia, de ecunumia e de cavai e in più la *Ciropeadia* (rumanz istorech). Socrat a l'è la figùra püssee impurtanta de quater liber; dùi i hen i furmaa de dialegh (*Economich, Simposi*). L'Apologia del Socrat l'è n' insema de discurs in tra el Socrat e di alter personn: per prim lü el spiega el perchè l'è mia necessari difendes di acüs, pö el ghe spiega ai giüdes perché i acüs i hen fals. A la fin de tück i bal el cunsula i so scular.

L'istess se pö dì di *Memorabil del Socrat* in-

due el Senufunt el ciunta sü chel che l'ha vist e sentüü sül Socrat, perchè el vör rebat al suista Policrat che in del 393 el trà scia amò el prucess in de la *Acüsa del Socrat*.

El Socrat del Senufunt l'è tacà ai so tradiziun e el vör dumà el ben de la cità. Per el Senufunt, el Socrat l'è spiritaa: el gh'è un *demoni* che el ghe dis chel che el gh' à de faa. Anca el Platon el parla de stu demoni che el sariss cumè la vus de la cuscensia. Per el Platon l'imperiss al Socrat de fa certi rob; inveci per el Senufunt el le rüzza a fài.

El Socrat el viveva me 'n barbun, ma Senufunt el ghe fa dì che l'ünega manera per scampà liber l'è chela de vègh mai besogn de negot. Ma per vess indipendent mè de dagh a trà a l'uracul de Delfi che el dis de scumenza a cugnusses ti e capì infina due te pödet riüà.

A dispet de chel che el met in scena l'Aristofan, el Socrat l'istüdia mia la natüra ma el cumpurtament di omen. Sichè, sia per el Senufunt che per el Platon, la ricerca del Socrat la stà indel ciciarà insema a töcc (sciuri, pueret, gent furest...).

La tenica l'è chela di *dumand e di respost*, o dialetega e i scular del Socrat i la duvrarà in di so cumpunitment.

Bréss Malighet

Dossier: l'Europa che la vegnarà

De chì a poch temp a Ruma, cità centralista per ecelenza, i firmaran una Custitüziun senza dumandagh nagot al popul. Gh'è bisogn de dervì un dibatit sü l'argument questa roba, minga perchè sem cuntra a l'Europa, ma perchè chi che ghe cred sül seri in del federalismu e in de la democrazia direta, el pö minga permet che sien faa di scern de fundamental impurtanza cumpagn de la Custitüziun europea, senza interpelà prima el popol.

Gh'è de sotolinià che chi che l'ha scriüü la Cus-
titüziun eüruepa l'è minga staa elegiüü del popol e l'è mai staa incaricata de nissun de scri-

nient in nom del popol medem. Al massem hin staa numinaa de una quei lobby, minga de nüm. Che dirit gh'han de representà tück nüm?

De sura maross dent a la Cunvenziun Eurupea hin nò rapresentaa i Autunumii Lucai, che hin i urganismi de guerna püssee arent a la gent, perchè el popol el riess a cuntrulai mei cun el vut. I Resun Eurupèi rappresenten el sciröö de la cultura euruepa, che l'è plüralista per natüra: fada de tanci cità, de tanci anim lucai e de tanci cumünità. Tegnì föra de la Cunvenziun tück chii anim lucai, l'è istess de tegnì föra el popol medem.

I Autunumii Lucai, che hin espresso del popol, difenden la singula persona di giögh de pudè che vegnen faa a discipit di libertà fundamentali di citadit.

Un singul parlament -a parafrasà el Carlu Cata-neu- l'è cuntrulabil de 'n singul grüp de pudè, ma quand che gh'hin tanci parlament quanci hin i cumünità lucai euruepe, alura hin garantii sia la multeplicità de idei sia l'impussibilità che un singul grüp a gestisca el pudè tant de cuntrulà i individuf.

Figüréves che incö l'è gnanca el Parlament Eurupee che decid sü i noster coo, ma dumà un grüp retret de persunagg ch'hin gnanca pensaa travers el vut pupular.

Vörum nò che alter deciden sustitüendes a nüm, e vörum nò che al popul vegnen impost di rob senza gnanca interpelà e

senza dervì un dibatit seri in sü l'argument, de möd de rend partecip tück de quel che hin 'dree a fà in Europa a la facia de la democrazia.

Vörum no che la vegna imposta una certa idea de Europa cun un ünega cultura. Se de secui l'Eüropa l'è furmada de tancc anim, tück gh'han de dì la sua. Un ünega cultura, per nà ben a tück inveci, la gh'ha de vess svuizada de chela personalità che dumà la cultura lucala la gh'ha.

guf e di nost cultür, ma lur hin semper nost, e vör dì che fann part de quel che sem, renden la nostra tera e i nost cumünità lucai bei e fort cumpagn de cume hin semper staa.

Vess lunalista per nüm a signifega vess omen liber, ch'el signifega savè cunquistà la nostra libertà e savè fà di scern cun cugnizion de causa.

Se una persona la vif in d'una certa cumünità, la gh'ha chesta cugnizion de causa del propri teritori, e

c u m p r e n d
cume se gh'ha
de fà, e tück i
alter che viven
li hin d'accord.
Questa l'è
l'esenza del
Federalismu:
el guernà de
per nüm per-
chè gh'hem
esperienza del
noster teritori,
grazie a la cul-
tura de la no-

sta cumünità.
Chel savè fà de per nüm l'è
ligaa propri a la nostra cltura,
che l'è nassüda de la storia
lucala, di idei di singui che
viven e han vivüü in del nost
teritori.

Gh'hin di problema che se
gh'ha de resolf in cumün
cun i alter, ma gh'hin di pru-
blema che dumà una cumünità
ie comprend e sà cume
afuntai per resolvì.

La Libertà individüala l'è li-
gada a quella de la propria
Cumünità, e el Federalismu
l'è cunatural cun chesta li-
bertà.

A quei che següra se s'ce-
reran a cuntra chesta linea
de idei, vörum purtà un
esempli storegh.

Quand che i Cumün Medievai han cu-
gnussüü la spartiziun al
propri internu tra güelf e
ghibelit, l'autunumia cu-
minala la s'è perdüda,
perchè la vegniva rete-
gnüda men impurtanta di
lot tra papaa e imper. Alu-
ra i Cumünità han desmetüü de vess tali e i in-
dividuf hin restaa de per lur
e indifes, tant che hin ve-
gnüü s'ciav del pudè de

poch personn, perchè
gh'even più una Cumünità
autunuma bona de difend i
libertà de lur. La storia la in-
segna: Libertà, Federalismu
e Democrazia hin i pilaster
de la nostra società, e hin
anca de cunquistà dì per dì
de tück quii che se ritegner
omen liber.

L'Eüropa ünida la gh'ha
minga de vess un valur a
tück i cust, se pö el cust de
pagà l'è la nost' istessa cultür
democratega e plüralista.
Al saria bel indi una ra-
colta de firm per un referen-
dum per dumandagh direta-
ment al popul se el vör o
men questa custitüziun eu-
rupea.

Angiul Verunes

PAROL INSÜBRICH

Mugnaga - albicocca
Mugnagh - albicocche

Ufelee
pasticcere

Tegnöra, ratvulö
pipistrello

PANZANEZH D'INSÜBRIA - EI Balzabü

Na pora vedua la gh'era insci tant laurà de fà per trà innanz la fameia, che la sira l'era straca morta. I sò telar naven innanz e indree dì e nocc, senza mai fermàss perchè eren tanci i fiöö de scödegh la fam!

Una sira, che propi ghe la faseva più l'ha scumenzaa a suspirà:

"U Signur! Sunt insci straca che se'l vegniss chì ul diaul per vütam un zich ghe däressi anca l'anema!".

Ul diavul, che l'è semper adree a scultà, l'ha sentii i parol de la pora dona e l'è rivaa sübet li a scundend la sò natüra infernalà.

El s'è ufert de vütalà e in scambi la gh'ha faa imprumet de nà via insema de lü se la fidess minga buna de descuvrì chi che l'era lü. La dona la gh'ha minga pensaa sü un mument e, degià che l'era straca, minga per cativeria, la gh'ha respondüü de sì. Intant la pensava:

"la resposta la truaroo in d'una semana!". Alura ul diaul l'è naa via de per lü in del busch. Intratanta ch'el laurava, el cantava: "Chi l'è che fila e che fà sü? ul mè nom l'è Balzabü".

"E se la spusa la sa gnent, Balzabü el sarà cument!".

Intratanta passava i dì e la vedua la scumenzaa a preucüpass perchè el puntel cun chel sciur balengh l'era adree a vegnì arent. De segür l'era stada un poo martura a stagh al giögh de chel là. E adess 'sa la pudeva fà per savè ul nom de lü? Ma la furtüna l'era deci-

düü de dàgh 'na man a la pora dona.

Defat un om che l'era passaa in del busch l'era sentuda a cantà chela strana calcatrapula (*it:filastrocca*) e, senza pensagh a sura l'era tegnöda a ment: "Chi l'è che fila e che fà sü? Ul mè nom l'è Balzabü" ghe ripet à la vedova che la s'era fermada là a ciciarà sota a la sò fenestra.

"Gh'era un om in del busch che la canta-va", disseva,

"un om che'l filava e fava sü cume una dona e intratanta el grignava de per lü."

De segür ul diavul el pensava a quand che l'anema de la pora vedua la sariss vegnöda sua per cumpens. La dona l'ha sentüü tück i parol e n'ha perdüü gnanca vüna. In cör la saveva de vègh truaa la respuesta giüstà.

Ul dì stabilii per la cunsegna del laurà ul diaul el se presenta püntüal a la pora vedua cun tut el sò laurà. Lü el met la roba in sül sò taul e cunt un'ugiada de triunf la ghe duman- da:

"Chi l'è che sunt mi, cara la mè sciura?"

"A sii ul Peder!" la dis la pora dona.

"Eh nò, cara la mè tusa, a sun nò Peder".

"Sii ul Bartulamee" a próa lee.

"Ma nò, cara mia" el grignagrass ul diaul.

"Forsi sii.. sii.. el Balzabü?" la dumanda in d'un fiaa.

"Ahhhhhhh!" la vüsa la brüta bestia, che pensava de vess minga descuverta.

E insci tra fógh e fiam, udur de zòfregħ e stralüsciad, ul diaul l'è scumparüü sota tera.

sa ümanità, perchè vüna l'è ligada a l'altra.

La cultura ünega, per 'sti mutif, la pö minga vess una vera cultura, perchè quand che vüben l'è un'ideaziun de un individualista che s'hee inventaa una società ütomega, che per lü el pö vess un sogn, ma che per i alter la pö vess un sivan (*it: incubo*). Quand che el va maa inscambi, la cultura ünega l'è el risultaa de'n grüp de pudè che gh'ha in ment de destrügà i cultür lucai. Chela roba che l'è già mò sücedüta in Italia, due che i nost cultür hin de sempre staa maltrataa e scundüü, quand che hin staa nò debun ciapà in gir cume rob folklorich. L'Italia l'ha tentaa de scund, l'ha tentaa de fann vergognà di nost len-

ge. L'Eüropa ünida la gh'ha minga de vess un valur a tück i cust, se pö el cust de pagà l'è la nost' istessa cultura democratega e plüralista. Al saria bel indi una racolta de firm per un referendum per dumandagh direta-ment al popul se el vör o men questa custitüziun eurupaea.

Angiul Verunes

Architetüra in Valtulina: el santüari marian de la Madona de Tiran

El santüari de l'apariziun de la Madona de Tiran l'è 'n dei munument simbul de la Val de l'Ada, chel che piùs see de chi olter, interpreta ne la sua storia e ni so espression d'art el carater di Valtulit, fort e volitif, prategh e cuncrèt in de la vida de tück i dì, ma in del cuntemp mia insensibel ai reciam del spiret, ai ideai e prufundament tacaa a la tradiziun e a la fed di pader.

E propi per 'n slanz de fed s'cet e pasiunaa l'è nasuu ai prim del secul XVI chel santüari chì.

Föra del burgh de Tiran, al prim ciar del 29 de setember 1504, festa de San Michee, la Madona l'è aparsa in 'n cultif al Mariu Umu-dee e la gh'ha cumandaa de fà sü 'na gesa in so unur in de chel sit.

Data la cumitenza celesta, el santüari el prudeva mia vëss un uratori cumün, ma un tempi special.

Vundes de adree el miracula cùria del vescuf de Com l'aturizava el cült e la custrüziun de 'na capela pru-soria, menter la cumunità la cuntatava architet, capma-ster e maestranz per dagh 'na resposta cuncrèta a la riesta de la Madona, de la cui apariziun i eren prest cun-vinciüü, fort di miracul, prim intra tück l'impruisa guarigiu del fraedel del ve-gent

gent, gravement malaa.

El 25 de marz del 1505 l'è stada pundada la prima preia del santüari in del sit de l'aparizion.

Nel 1513 la gesa in di so principai strütür l'era finida e la pudeva vess uficiada.

El 14 de magg del 1528 la cunsacraziun sulèna da part del vescuf de Com el Zeser Trivülz, anca se ghe calava la cupola, el campanin e 'na part de l'aparà decuratif.

Pruget e direziun di laurà i eren staa afidaa al Tumas Rudar che el gh'ha realizaa 'n tempi cunt pianta a crus latina a trii navad cun tran-

set, che de lì innanz el sarà curunaa de la cupola, l'ab-sid semicircular e 'na capella laterala per rend visibel anca del de föra ul sit de l'apariziun.

El carater Renassimental de l'architetüra, che el pò mia fa mia regurdà el Bramante, ispirada a pürezza di lini e a spazzi e vulüm rigurusament geometrich, turna subet evi-dent, insema a l'armunia de l'insem che la se genera da raport matemategħ tra i sin-gul part, sü la bas del modul aureo, largament impiegaa per dagh a l'ovra l'equilibra-da beleza che carateriza i munument del prim Renas-siment.

Mirabel per la sua cumpus-teza la faciada cunt l'intelaiadura de lesen e curnisun in marmur bianch, el rusun e el fruntun volt cun la sta-tua de la Madona e el Bambin.

L'abeliss el portale de marmur d'impustazion classega, sculpii intra el 1530 el 1534 del Lissander De la Scara ei Cadora. I se giunta ai intricaa element decuratif simbolech di culonn e di candi-ree quei de pussee imediada cumprensiun del fruntun cun la scena de l'apariziun, la pietà e imagen de Santa Per-tuva e de San Remis.

bard volt, terminaa in del 1576 e finii in maniera uri-ginala de 'na lanterna gran-da de marmur bianch cunt un cupulin in del 1641, e l'armuniusa cupola custrui-da de l'ingegnee Pompee Bianch in del 1580, che cunt el tribüt, el transett e l'ab-sid e crea 'n impunent cumpless architetonegh.

Interessant per el so evident carater rudarian scur de decuraziun alegorech, i do pur-tai laterai del 1506.

A l'internu la gesa l'è scandida de navad cunt i volt a crusera, de la tunda absid, del transet cun la cupola e, su la manzina, de la capela de l'apariziun cuntradistinta da 'na fita intelaiatdura d'arcad, pilaster e lesen de marmur cunt bassrelief e statuf de güst renassimen-tal; 'na fita maia de urna-ment, atüa intra la fin del cincuent e i prim del ses'cent, el cuerchia tück i superfis cunt stüch baroc-ch e riquader pitüraa.

Cör del santüari l'è la ca-pela de l'aparizion che cu-stodiss el lemb de tera 'n duè se pusaven i pè de la Madona, cume regorda la scrita de la tauleta de dree a l'altar: "Ubi steterunt pedes Mariae".

In del istess sit sugestif sta-

ra.

L'altär l'è 'n ovra de impronta neoclassica, elegant, in marmur de culur different cunt taulet in marmur de Carrara scolpii a bassrelief cun sü la scena de l'apariziun e di miracul avegnüü per intercessiun de la Madona.

L'è staa realizzaa in del 1802 del Gabrièl Lungh de Vigüi, sü pruget de l'architet Giuan Maria Pianta de Milan, in sustitüzion de l'antiga anco-na de legn de Giuan Angiul

delicata intai del Lurenz Vi-sentin duminaa de la statua de San Michee in ram sbal-zaa, induraa e inargentaa del 1769 e, naturalment, l'altar magiur in marmur negher de Varèna cun intars de vari marmuri pulicrom, ovra del marmista Giuan Batista Gal de Cliv del 1748.

I hen degn d'attenzion i pal di altar, rafugurant l'una Sant'Ana cun la Madona e el Bambin e l'oltra el passagg de Sant Giüsep, pitüraa in del 1840 dal sundries Anto-ni Caim.

Ma l'è l'orghen cun la sua munumental cassa l'ovra püsee admirada del santüari, che l'è stada realizzada intra el 1608 el 1617 da l'intelaiadur bressan Giö-sep Bulgari.

Tegnūda sü di volt lesch culonn in marmur russ d'Arz, la cassa la se desvilitpa fin a lambi la volta de la cupola, delimitada de do culonn volt, sül cui füst i se desvilitpen-tros de vid cunt föi e grapèl, ch' i tegnen 'n lar-għ fregi scir d'intai e el fas-tigi s'cepaa cunt do volüt e a l'internu l'impunent figūra del Signur.

Sü la superfis, intra angiol e decuraziun gh'è 'na part di 2200 cann de l'orghen del Lüis Pariet.

De particolar importanza artistega per la delicatezza de l'intai i hen trii panei del parapet rafiguürant la Nati-vità, la circuncisiun del Gesù e l'aduraziun di Rè Magg.

Un telar, rafugurant l'incu-runazion de Maria in de la gloria del ciel tra 'n rosc d'angiol e sant el quata i cann adree al temp de la Passiun.

In facia a l'orghen se tröa 'n olter bumbun de legn, el pulpet d'autur mia cugnu-süü del 1599-1600 e de part la cantoria setecente-sca de elegant strütüra del Giuan Antoni Pianta cunt i riquader pitoregh del Giuan Peder Romegial de

Murbègn.

De sura al cunfesiunal, a vegnì de denter sü la drita de la porta principala, l'è 'na grand tela del Ciprian Valur-sa de Gros del 1576, de particolar valur doucumentari in quant rapresenta el miracul de la resürezion de do ninin de cüna mort senza bat-tesem, avegnüü el 26 de marz del 1505, a la presenza de autorevul testimoni.

De particolar beleza i cardenzun e el brelin(it: ingnocchiatoio) de la sagrestia, intaiaa in del 1705, apena fi-nii i laurà de fà sü el nöf van che sostitüiva la vegia segre-stia al pian tera del campanin.

Autur l'è Giuan Batista Piazz, l'istess abil artista di do bancarun del presbiteri. Resta de regurdà di dat im-purtant per il santüari.

In del 1787 la Sagra Cungre-gaziun di rit, l'ha recugnus-süü la Madona del punt de la Fola cumè patrona de la val, l'ha pruaa la so uficia-düra litürgica, cun l'oblegh d'uso in del de aniversari mia dumà in del santüari, ma in tüta la Valtulina fin a Pus'ciav.

In del 1904 la val intrega l'ha celebraa il 400 aniver-sari de l'apariziun: el simu-lacher de la Madona l'è staa compagna in prucessiun in de la culegiada de Sant Martin cunt trii vescuf, cler e pop-ful.

A perenn regord i hen staa realizzaa i artistegħ invedriaa del santüari.

Irene Anghileri

Del Majno del 1519.

De lee resta i statuf de la Madona, del Bambin e del Giuan Batista el piscin in al post d'unur in de l'edicula de marmur prufilada d'or e argent.

L'efig de Maria l'è 'n cap d'ovra d'art scultorea de finissima fatüra, di trat deli-ciaa, lüsent d'or e lach puli-crom.

Lee la custitüiss l'icona üfi-ciala de la Madona de Tiran sulenement incurunada in del 1690 per unur cuncess del Capiter Vaticano, sü per-sunal interesament del Papa Lissander VIII, e urnada in del 1746 de 'n mant in seda e or, ex voto di Valtulit adree al periud de la pesta.

Anca lee scüra l'è la capela granda, cunt i so lesen volt, i so bassrelief e i statuf a tüttund di apostul, i 5 grand tel a suget marian pitüraa del Giuan Batista Rech intra el 1634 el 1637, i stai cüra del Michee Gramatega cunt i riquader pitoregh del Giuan Peder Romegial de

tuf piscin duraa e pitür, ilü-stren el prudigius event. Quadret e cör d'argent ex voto del pasaa, regord d'in-incident e malatii e 'na mon-tagna de futograffii de per-sonn de tück i età atesten grazzi e favur e 'na devuziun senza fin, prufunda e since-

che ghe sarà la mustra, la pri-ma tumba che l'è de solet cu-nervada al müsee civich de Milan, insema ai püsee vecc testi-munianz epigrafich celtich d'Europa de la fin del VII secul innanz de Crist. El sistema

müseal de la pruincia l'è im-pegnaa anca in de la sed de Arsagh per i stüdi sura i ültem ritruament. La mustra "Celti, dal cuore dell'Europa all'Insübria" la taca insema, dunca, do realtà fess impurtant per la cumprensiun del passaa celtich de l'Europa. La mustra, grazie a l'impustaziun e a i stru-

ALTER - Ferebandaperta

"... In Brianza / e in Lum-bardia / el so biss / l'è per la via (it: sventola nelle strade) / Galeazz. Düca de fögh e de fiam / Galeazz. Düca de fer e de sangh ..."

El Maurizio Feregalli

tiret fort de ché / e se mé tire fort de là / sigür ch'el borla ... borla ... borla / e noter a 'n s'è liberacc."

Paul Antugnel

Per Info:
www.fbamusic.net
info@ethnoworldmusic.com
Tel/Fax +39.0269001302

Ma anca la canzun in lum-bar uriental, Ol Pal, la gh'ha el so bel valur: l'è la tradüziun de 'na canzun tradiziunala catalana in due che el Stat centralista del Francisco Franco l'è mettii a paragun d'un pal in due ch'hin ligaa i popu-del Stat spagnöö.

Cantada in bergamasch la fà un olter efèt per chi ch'el vu-rariss anca in Italia un guer-na che tütelaa i popul storich che l'han fundaa. "E se te

che cun la so vus colda la sa-fa tüsscos e ... anca una

növa canzun che pudii senti dumà in cunzert e che la sarà dent in del CD che vegnarà: Bellovesus, 'na canzun che cun la so meludia la fà turnà a vif l'epopea del Bellovesus, el cap di celti insüber che in del VI se-cul innanz de Crist, l'ha passaa i Alp e, in del mezz de la Pianüra Padana l'ha fundaa Medhelan, el nost Milan. «A volt el biss!»

Paul Antugnel

Per Info:
www.fbamusic.net
info@ethnoworldmusic.com
Tel/Fax +39.0269001302

Urari:
del mardi al sabat:
10.30-18.30
dumenega: 10.30-12.30; 14.30-18.30

del 28 de nuember
del 2004 al 25 de
avril del 2005

ment d'espusiziun fess ciar l'è buna per töt el publich e mia dumà per i studius e i passiu-nna del gener.

Marcel Picamei

Civich müsee
archeologich
Vila Mirabel - Piazza
Motta 4, Vares

Tel.: 0332 28 15 90
Urari:
del mardi al sabat:
10.30-18.30
dumenega: 10.30-12.30; 14.30-18.30

Adree (it.: circa) düsent uget fan vedè di toch fess impurtant de la cultüra del te-rritori ch'el curi-spund al nord-ovest de la Lombardia del di d'incö. Eren cel-ta che, vest che stan-ven le de cù de cen-ten de agn, i pöden vess cunserà indi-gen. Faseven part anca de l'an-tica cunfederaziun transpada-na di insübrich, dal nom del pop-ül püsee impurtant, amiss e aleaa di Boi in la bataia cu-ntra Ruma. Se pudarà vedè, a Vares, 'na növa presentaziun de la seguda tumba del scumba-ten de Sest; el müsee de Sest el presentarà, per tüt el temp

la taca insema, dunca, do realtà fess impurtant per la cumprensiun del passaa celtich de l'Europa. La mustra, grazie a l'impustaziun e a i stru-

ment d'espusiziun fess ciar l'è buna per töt el publich e mia dumà per i studius e i passiu-nna del gener.

Marcel Picamei

Urari:
del mardi al sabat:
10.30-18.30
dumenega: 10.30-12.30; 14.30-18.30

del 28 de nuember
del 2004 al 25 de
avril del 2005

Linux: la guera santa per el Software liber

Anca se un queivun de violter l'è minga denter in di queistiun che ghe pirlen in gir a la tenulugia, ai computer e ai prugrama, l'ha de segür sentii a parlà del Bill Gates (el Donald Duck di compüter). Tücc a cugnussum la so istoria: lü l'è partii de nagoit, l'ha vendüü el MS-DOS a l'IBM, e l'ha tiraa in pee vöna di püssee grand impres de software al mund: la Microsoft. Ma la straa che gh'è andaa adree lü l'è minga l'unega. Gh'en è un'oltra. Incö farem una ciciarada sura al software liber, una rampegada de per nüm che l'è 'dree a andà innanz de 20 agn.

Sem in di prim agn vutanta. I prim urdenadur eren tücc "pruprietari" (el funziument l'era tegnüü segret) ma el software l'era daa via insema ai machin (che eren druaven suratüt in di üniversità e in di center de rezzerca), incö che pudessenanca vess miuraa, e tücc eren cument. Ma un bel dì del giuen Richard el s'è truaa una surpreesa... Lü el laurava cumè ricercadur al MIT (Massachusset Institute of Technologies) in del diepartiment d'inteligenza artificiala. Fin de bagai l'era staa instriaa de la prugramaziun, adritüra el scriveva i

prugrama sura al palpee (it:carta) - de chii temp là l'era impensabil a vègh scià el computer in cà-. El Richard el gh'eva anca 'na bela crapa per la matematega, in-

El Richard Stallman

soma tüt el fava pensà a 'na bela cariera d'ingegnee, giacheta, cruata e tücc i rob a post. Ma el gh'eva un problema, l'eva propi mai pudüü supurtà la bürucrazia, i gerarchii e i regul. A seri 'dree a dì che un bel dì, la Xerox l'ha pensaa ben de regalà a l'üniversità una növa stampanta (una laser ültem mudel), ma sta völtä el software de gestiun l'era pruprietari, el se pudeva minga mudifegà, el se pudeva gnanca vidè. El

noster Richard l'è andaa fö di strasc, la so libertà l'era a ris'c, el dueva fà un queicoss e anca a la svelta. In del 1984, l'ann adree, el pian l'era prunt. Una so, uramai storega, e-mail la fava pressapoch insci: "Per difend la nostra libertà gh'è de besogn de fà nass un sistema operatif liber, el sò nom el sarà GNU (GNU l'è NO UNIX), mì sunt el Richard Stallman, per i amis RMS. Prugramadur de tüt el mund féves innanz gh'è un frach de laurà de fà."

Pürtrop a tirà in pee un sistema operaticc facc e finii l'è minga una roba de poch e el Richard (cunt l'aiüt de la nöa cumünità de prugramadur GNU) in squas des agn l'era riessii a fà squas tüsscos, ma una roba la ghe calava anmò, el "sciröö" (it: fulcro) del sistema, quel prugrama che fa de diretur general: el "kernel". La sitüaziun l'era desperada ma, in del 1991, cumpan de un stralüsc a ciel seren, sura a la mailing list de l'assuziaziün GNU l'è rivaa un messagg de un bagai de 21 agn, el fava Linus de nom: "Ueh, mì hoo faa un kernel per personal computer e vist che violter seruf 'dree a fà un sistema operatif, vurevi mettel a dispusiziun de tücc: mì gh'ho daa el nom LINUX".

Sem in del 1991, in tücc i üniversità l'è scumenzaa la cascja al sistema operatif liber Linux, o per dàgh el so nom gitüst: GNU/Linux. Linus Tovalds, finlandes, l'ha insci pizzaa la el stupin de 'na revulüziun che l'è dree a andà innanz anmò adess. Questa chì l'era la storia, ma al dì d'incö a che punt sem? De quel mument là hin passaa püssee de des agn e "Linux" l'ha cunquistaa l'intress di media e, cun la so mascot TUX (el pinguin), l'è vegnüü squas 'na moda. Linus liran, hin gemö 18 milion i personn ch'el dröven e chel nümer chì l'è destinaa sgrandi semper püssee. Ma alura a la dumanda: Software pruprietari o software liber, se gh'hem de rebat? Per el Richard Stallman gh'hinn minga de dübi: "El software liber l'è un dirit". "Un prugrama pruprietari el me roba la libertà". Ma minga tücc i member de la cumünità hin insci "integralista". La prima distinziun l'è stada fada del grüpp che l'ha impruntaa (it: coniato) la vus Open Source (el Reynolds, ex-culega del Stallman). L'istess Linus Tovalds l'è vün ch'el dà i gitüdizzi senza fän 'na quistion de prinzipi, insoma, se un software el camina besogna

TUX l'è 'l pinguin ch'el rapresenta LINUX in del mund

fa el tifu per el Stallman (el prufeta del software liber), chi inscambi el preferiss el Linus Torvalds (el Dittator Bun), ma gh'è anca chi ch'el và innanz a druvà i prugrama del Bill Gates: la guera santa per el software liber l'è penna scumenzada.

Paulin Puzzöö

I cinq punt per pudè digh a un prugrama "liber"

El Linus Tovalds

Un frach de gent la pensa che 'n prugrama l'è liber se l'è a gratis, ma l'è minga vera. La libertà de 'n prugrama l'è dada da chi regul chi: pudè fàl nà inturna, pudè cupiàl, pudè mudifegà, pudè dàl via.

Se te vöret dà via un software liber e fàl pagà un miliard, el software el sarà anmò "liber". Cum'el dis semper el Richard Stallman: la vus "free" in "Free Software" l'è minga cumpagna de la parola "free" in "Free beer" ma la sumèia püssee a la vus "free" in "Freedom".

Che sistema duperen i scienziaa per vedè i pianeta extrasular?

süta del númer
dü del 2004
✓ DESTÜRB DE LA
TRAIETORIA DE LA STELA
CAÜSAA DE UN PIANETA
CH'EL GHE GIRA IN GIR

Quand che sem in del spazzi dü uget a orbiten l'un l'alter in gir al punt de bari-center: el center de massa. Una stela cume anca el noster Suu, l'è ben püssè massiva di pianeta che ghe gira in gir, e alura el center de massa l'è minga el center istess de la stela, anca se l'è lì aren, e alura la stela la ghe pirla in gir. Se el pianeta l'è gross squas come Giöv o püssee, alura a riessum a vidè de la stela a bugià.

La magiur part di pianeta estrasular l'è stada descuerata cun chela tenica chì. La lüs de la stela la vegn spartida d'un prisma in un spéter sül güst d'un archinciel. Quand che vardum el spéter cun atenziun travers d'una lent de sgrandiment a vedum di lini scüre de sùrbiment di element chimich che hin in sü la süperfis de la stela. A stüdiand chi linei chì se pö capì quancc hin e com'hin fà i pianeta che urbiten in gir a la stela. Cumè? Quand ch'el pianeta el vegn aren a nüm, a vedum la stela che se sluntana, e invers a l'upost. I lini de sùrbiment bogien l'un 'dree a chel oltra in vers al

stela in 12 agn, alura pudarissum capì che gh'è el pianeta dumà despö de 12 agn de usservaziun.

L'è per chel mutiv chì che adess (i prim dat hin dumà del 1992) a revelum dumà i pianeta gross cume Giöv che röden in poch dì o mes in gir a la so stela de lur. Cunt el temp i astronum puderan truà anca pianeta che ghe röden in gir a i stel in d'un quei ann, cumpagn de quii del noster sistema sular.

Chesta tenica de revelaziun gh'ha di limitaziun perchè l'è bona dumà de vidè pianeta grand cumpagn de Saturn o de Giöv. I noster istrüment de mesüraziun hin bun de vidè spustament per dumà 15 meter al segund, e incambi i pianeta grand cume la Tera agissen in sül Suu per dumà 0,1 meter al segund. Anca se in

fütür i noster istrüment vegnaran püssee precis, i muiement di atmosfer stelar ghe impediran istess de vidè spustament insci piscinin. Una tenica curelada cun questa l'è quella astrumetrega de misürà precisament la posizion de la stela in del firmament e dopu calculà de quant la bogia respet a se gh'avess minga in gir di pianeta. Adess l'è una tenica poch druvada perchè l'atmosfera de la Tera la scunfund i misür e ghe permet no de vidè spustament insci piscinin cume quii che pöden caüs i pianeta in gir ai stel. De chì a una desièna d'agn l'Ent Spazial Eurupée el mandarà in orbita in del spazzi de föra la nostra atmosfera, la sunda GAIA che la pudarà magara individüà in manch de cinc agn intra des mila e cinquanta mila pianete-

ta estrasular gigant de gas compagn de Giöv. Tant per dà un meter de giüdizzi in sül prugress che permetarà la ricerca del Spazzi, incö in squas des agn de ricerca fada Tera, i scienziaa han de scuert dumà centvint pianeta in gir a di olter stel.

✓ DISTÜRB DEL CIARUR DI STEL (TRANSIT)

I pianeti ghe giren in gir ai sò stel e una quei völtä un pianeta el pò passä denanz a la sò stela e uscürala parzialment per un tuchet de temp: l'è un ecliss. La toma de ciarur per un pianeta grand cumpagn de Giöv l'è del 1%, inveci per un pianeta cume la Terra, l'è dumà del 0,01%.

El svantagg de questa tenica l'è che el pianeta, la stela e nüm a duarissum vess in sül la stessa linia de vista, se de no a vedum nissüna ecliss de la stela. La prubabilità de vess in 'sti condiziun l'è de bassa debun. Per fà cress la prubabilità de usservaziun gh'hem de usservà un sfragel de milion de stel per vidè magara dumà una centena d'ecliss.

Semper la sunda GAIA la pudarà vegni buna anca de vidè quist ecliss estrasular.

✓ PULARIMETRIA

Quand ch'el ciar de la stela el se reflet in sül pianeta, l'è

minga dumà la lunghezza d'unda che la cambia, ma anca la polarizaziun. La lüs che l'è emetüda de la stela l'è minga polarizada, ma quela refletüda de l'atmosfe-

ri alter tenich pussibil hin quii de l'interferometria nüla. La lüs di tanci telescopi piscinit singüi la pö vess cumbinada insema per simüla quela de 'n grand telescopi üniech. Chela tenica chì ghe disen interferometria e la s'è desviliupada in di und radiu. Incö sem ai prim pass per una tenica analuga anca per la lüs infrarussa.

De solet vörum vidè de pü e metum insema i lüs de telescopi diferent per vègh püssee ciarur e vidè i stel püssee debui e püssee lantan. La lüs l'è un unda eletrumagnetega cun crest e val. Quand che vörum vidè uget debui, alura metum insema val cun val e crest cun crest per vègh un ciarur püssee volt.

Se vörum vidè un pianeta che röda in gir a la stela, gh'hem inscambi de met insema val cun crest per scanclar la stela e vidè dumà el pianeta. L'è un prucediment cumplicaa, ma cul temp i scienziaa sarann bun de fà anca quest.

De chì a 'na quindesèna d'agn l'Ent Spazial Eurupée el mandarà in del spazzi una flota de sund spaziali incumbenzaa de fà interferometria. L'esperiment el gh'avarà el nom de DARWIN e el pudarà revelà on miara de pianet cumpagn.

Angiul Verunes

Mercaa discugrafich - I nuità püssee interesant de tüt el mund

Will de Ville
“Crow Jane Alley”
(Eagle)

L'era 'dree trii agn che el Willy el se fava più vedè di fans cunt un album in stüdi. I ültem dü eren “Loup Garou” e “Horse a different color”. L'è staa assee el dupi live acüstich trio “In Berlin” a sculdà i cör de quii che l'han scultaa.

“Crown Jane Alley” l'è un cocktail destilaa inde che gh'hann rüzaa dent i ingredient de la müsega latina del rock'n'roll e del blue's.

La vus perfeta l'è putenta cumè.

Quarantadü menüt che löghen el CD intra i miur de la so lunga discugrafia. I sos amis i disen che el turnà a Növa . I sos amis i disen che el turnà a Növa York el gh'abia faa del ben. L'ha truua amò la ccreatività.

El Willy l'è turnaa, l'è viv vivent, e el da via rös del culur indefinii ...

PEARL JAM
“Live At Benaroya Hall
October 22nd 2003”
(BMG)

A pensavum a la solita menada de live, degià che el Vedder & Co. N'ven gemò cascchia fö un sfragel, ma insambi a gh'hem de müdä upiniun.

“Live At Benaroya” l'è un fiuretun d'un dupi live acüstich e minga dumà quel. Un album pien de “bum bun”, registraa denanz a un quei miara de personn a Seattle, ‘dree a un cunzert de beneficenza che ne fà scultà el cunzert senza retuch in fas de muntagg.

Chichinsci el se surbiss l'aria remundina di live che gh'era no in d'un queidün di temp indree. El cantant de la band, l'Eddie Vedder, el mustra i so qualitaa ciar ‘me el suu, a desegnend cun la so vus i straa di grand emuziun ... I cord de la vus del Eddie hin di bisgiuu incastunaa dent in gura.

MARK LANEGAN
“Bubblegum”
(Beggars Banquet/Self)

Anticipaa d'un quei mes de un EP, el Mark el cascchia fö “Bubblegum”, un dich folk-rock smagiaa de pschedelicch. L'Izzy Stradlin, el PJ Harvey, el Greg Dally incì per dinn un queidün ghe vann insema in de chel viagg chì, tucant e pien d'emuziun.

L'ex Screaming Trees, intra balad blue's, acid sound travers del rock, el penèla cun di culur bei viscur un album che pödum dì che l'è el miur de l'ann. El lanegan l'è prumoss a la granda grazia a la so vus urinala e al so spiret puetegh. Un lenguagg emutiv in di so miur espressiun.

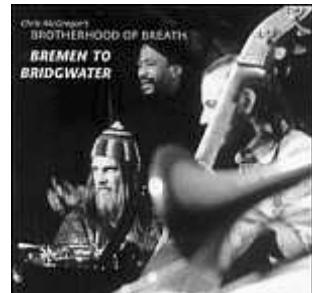
BJORK
“Medulla”
(One Little Indian)

Vütada de artista cumpagn del Rahzel di Roots, del Rrobert Wyatt e del Mike Patton, la Bjork el fa vedè dumà un cincin de la so grand sensibilità. El so cantun püssee fusch cun bran pien de sensualità e d'emutività. L'è assee scultà “Pleasure Is All Mine” faa sü in sü suspir e passiun mesedaa cun piasè e dulur. “Oll Britan” el gh'ha el sur de ‘na liendam, per pö rivà a “Submarine” cantada in dü cunt el Wyatt. “Who Is It Oceania” che l'ha dervii i Ulimpiad passaa, e “Triumph Of A Heart” i saren sü el CD sül güst de inn a la gioia e a la cumentezza. Granda capacità de cant e sgruppi in vers i ciel.

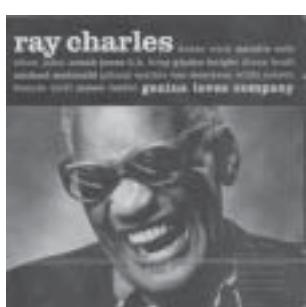

Witchcraft
“Witchcraft”
(Rise Above)

L'è un inizzi ch'el te fà stre-mi! E l'è mia un'esageraziun. Che la gent che al prem album l'ha faa sübet center. Giamà del prem brano se capess che vergot de nöf e di idei che passen là fina a tirat denter in d'üna atmosfera piena de umbrii e de presagi che la se agita in d'un mesedozz de influenzi senza mai semenagh in urinalità vütadaanca da ‘na pruduziun in stüdi de registraziun che

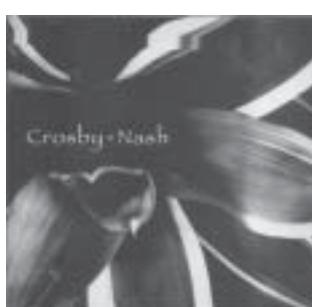

Chris Mc Gregors
“Bremen to Bridgewater”
(Cuneiform rec)

RAY CHARLES
“Genius Love Company”
(Concord/EMI)

L'è no el solet umagg a un grand artista, cume süzzed de spess. “Genius Love Company” l'è un album pien de passiun e de grand mutivaziun ch'el tira el quandam “The Geenius” austrà, innanz i so grand capazità müsicai. The King of r&b el diüta cun l'Elton John, el Van Morrison, la Natalie Cole, la Norah Jones, el Willie Nelson, el Phil Ramone, el James Taylor e via insci ... e i so espressiunibl de la vus e de la müsega ne sicepen el cör a tüt nüm che s'hem metüü adree a scultà el so ültem laurà. Te ne calareet a nüm “Genius”, ma la to müsega la sütarà a sculdà i nost cör ...

**David Crosby &
Graham Nash**
“Crosby-Nash”
(Sanctuary)

El Crosby e el Nash hin turnaa e bögna dì a la granda. Chel dupi album chì je piciüra amò in vena de regalann a nüm passiunaa del düet westcoastian di emuziun spasmodich, Unj album che el se val del Jeff Pevar e del James Raymond, anema di CPR, la Band del David Crosby. L'è no un turnà indree patetich, ma una vera “prumenada” in vers di percurs gemò sentüü, ma che viagen inturna ai noster ment e in di noster cör. De nutà anca che el James Taylor el gh'ha lauraa insema in del bran “Jesus Of Rio”. Welcome back / Benvignüü indree, David e Graham!

Teatro Invito
Addio Adda addio

TEATRO INVITO

ADDIO ADDA ADDIO

I classich e la canzun pupulara rivisitaa e arangiaa ad arte cun curagg e un öcc ai sun del di d'incö. Un'ovra fess interesanta tüta de scultà.

Francesco Magni
Scigula, el liber

Un liber cunt la Brianza del Gadda, del Manzoni, del Segantini...e un cd cunt i canzun del Magni.. In di librerii. Ed.: Bellavite. DE MINGA PERD.

ORB
Bicycles and tricycle
(Hexus)

L'Alex Paterson l'è pö vess vien di persunagg püssee de sciama de la scena lettronega di agn '90, del 2001 l'è l'ünegħ titilar de la marca ORB e el cascchia fö chel CD chì intudot de ‘n intro idiliaca per trass dent in d'un drums ‘n bass del bran ch'el derva: “Orb Is”; chel che se fa nutà l'è el relassament ch'el ne vegn dent in di venn; i se dann l'alternanza bran down beat, tema electro (hip) pop, el tüsscoss cunt una cur-

nis dulza e respetusa. Se in di temp indree el Peterson cunt i so istrument l'eva espluraa teritori etno dedicaa un concept intregh al pianeta Tera (Orbis Terrarum), incö se turna indree a puntà la napa in aria cunt el space “Land Of Green Ginger” che l'è anca un tribüt ai maester de la cosmike music tudesca.

“Orb” l'è rezzerca senza däss un temp massem, se varda luntan cume n'ha semper insegniaa el leader cunt el scansi i moderni nervus, dégh n'ascult a “Hells Kitchen” cunt un refrèn d'impat e següra el vegnarà ‘na scima de bran ... de nagh vesin senza pagüra, cume a dì Orn class e relas-sament.

MARK KNOPFLER - “Shangri-La” - (Mercury)

Despö de dü agn de l'album “The Ragpicker's Dream”, el Mark el mustra un güst precis in sü la müsega. “Shangri-La” l'è un discun de la madona ch'el mustra l'ex għitarista di Dire Straits al mei de la so pruduziun. A scultà e scultà l'album i sulten föra i venadür country giuntaa ai sun che l'han faa vegnì numinaa cunt i D.S. Un disch ch'el għe pias e piassarà ai fans de tüt el mund. Grazia ai so belità cun la għitara, el Mark la fa discur cun la so vus funda in d'un sentee pien d'emuziun e de sensaziun bei cumè.

l'è fess indünada. Witchcraft l'è vön di album püssee bei de tüt el catalogh Rise Above (e l'è mia poch) eticheta che la se dedica ai sunurità püssee prufund in del gener del doom/ stoner.

El għitarista Magnus Pelander el trà i pe di riff barocchi che te sgrifien, casciasa sura di tappee pes e inquietant che però hin mai de trop. Brani curt i caminen senza pressa senza mai lassass gio e per risċià de vess i solit copi di Black Sabbath o di Blue Cher. Per chi ch'el seguiss el gener chesta l'è na tappa ubligada perchè in di 40 minüt el suna tüt insema cun personalità e cunctuna sensaziun fina che la te lassa le de sass. I noti di Witchcraft ve daran mia la salvezza ma ve lassarà bandunass dumà vialter e el voster spirit. Chest l'è el punt de inizzi e gudemess che la perla grigia che.

Paul Weller
Studio 150
(V2)

El turna in tra de nün el re di “Mods” Paul Weller artista ch'el gh'ha mai avvü pel sö la lapa e l'ha semper sunà ch'el che għe sembrava giöst. “Studio 150” l'è un album de rivisitaziun di brani cugnisiū ma anca mai scultaa. I artisti tira a man da l'ex Jam i van del Dylan al Tim Hardin, dal Bacharach ai Hero. Tachì là una band tradata in pee fess ben che la suna cunt una passiun che te par de senté e pödef scumencija a imaginass el risiltaa che l'è saltaa fö.

L'album el gh'ha denter versiun cumpagn de “All along the watchtower” semi-acustega, o el tradiziunal scuzzes “Black is the colour” rangiada propri del Weller e che la gh'ha un impat emutif fess fort. De mia desmentegà “The bottle” che la gh'ha un ritmo funk/jazzy ch'el tira adree: l' propi el cas de di “play loud”. Dudes brani, du-des pagin de müsega fess variegaa e important.

Di volt album cumpagn de chesti pöden vess ris'cius e magara vegnen mia acetaa per chel chi varen söl seri, ma sunt segür ch'el Mr Weller el se na sbat di critich, di mediazioni, di cumprumess e di banalità. E me par ch'el fä propi ben!

El pianista McGregor l'è staa fin di agn '60 l'artista principal del jazz südafrican, anticipadur d'un free form per big bands e mai a bandunend una manera lineara de cumponn per tüt el so viagg artistich. Incö i għe dann tribüt de la Label Cuneiform cun chel dupi Cd chì che el tira denter i naster de trii cunzert intra Brema e London in di agn intra el 1971 e el 1975. Sta chì l'è putenza strasurdenaria, 12 hin i sunadur tira denter di influss püssee luntan intra de lur, i nom? Elton Dean (Soft Machine), Mongezi Feza, Dudu Pakwana (spaventus el so assul in unlited original), Keith Baley i nom püssee de spich. Gh'è gnancia el temp de fiadà, i variaziun se vann adree per vegnì amò indree al tema central che tanci völt el fa vegnì a ment rimi e maner afro-jazz de de grand impat, presemp “Funky Boots March”, “Do It” o i der-set menüt de minimalismu de la seconda versiun de “Untitled”. Gh'è una gran vöia de descuvrì amò chel artista chì (adess un quei ann, la restampa akarma d'un album in stüdi intra sunurità afro-jazz e sperimentaziun rock). Per chi che gh'ha no i uregg sturni.

Giögh de röl sü l'Internèt: de l'Età de Mezz al fütür spazial

s i b e r à una prenzipessa, o un scerif che gh'ha de ciapà i cuntrabandee in del selvad e g h West, o i rebel de Guer Stellar che cerchen de salvà i pian de la püssée püttent a astrunaf de la galassia, o persunagg

di cartun animaa cumpagn di trii purscelit che cerchen de scapà del luf catif. El füniuna cume quand che serum fiöö e disevum: fem mustra de vess... e giügaum. El giögh de röl el gh'ha di regul e i persunagg pöden minga vess di superomen se se giüga a i scerif del West e pöden minga vëgh di armi spaziai se l'ambientaziun l'è in de l'Età de Mezz. Se se fan di aziun de giögh, presempsi se pröa a curegh adree ai lingera (*it: malviventi*), alura se slanza un daa (*it: dada*) per vidè se se ciapen o se riessen a sghimbìa via. Vün el pü interpretà i cativ o i bun, furzüü o slofi, scroch o intendever. A la fin de la fera l'è minga insci im-

purtant, degià che in d'una storia gh'è semper post per tücc i persunagg.

Chi l'è che vincc? El vincc nissün. L'è un giögh de naziun e cuoperaziun. Lubietif l'è divertiss a inventà tücc insema una storia. El naradur l'è minga dumà el regista, ma fà anca de arbiter e de contrulur di regulament. Sü l'Internet gh'ha nò di daa per giügà, ma gh'ha di sotaprogramma de computer che a seconda di aziun di persunagg culegaa al giögh a disen se el persunagg ghe la fà o no. Presempsi in Extremelot, che l'è ambientaa in un' Età de Mezz fantastega a metà straa intra una storia del Tolkien e vüna del Terry Brooks, l'è pussibel che el naradur el programma di sitüaziun in due che cumparissen di orch in mezz a la piazza del paes o che un quei striun el ghe fà sü un striozz se te see 'dree a cercà un quei coss.

Cumè che se giüga a Extremelot sü l'Internet? Prim de tüt te bögna savè che Lot, el paesot in due che l'è ambientaa el giögh, l'è un Dücaa cumandaai di Nabil e che i citadit pöden vess de razz different: üman, elf, mezzelf, nan, fulet, vampir, hobit, fad, demoni e angul. Tücc i razz gh'han di caratteristich different, presempsi i üman hin püssée fort di elf, ma hin men isvelt de lur. I fad pöden imprend a fà i striozz e i hobbit pöden

scundes anca in d'un büs pischin. Se te catet föra 'na razza bona cume i fad o i hobbit te pudareet minga interpretà un persunagg gram, e insci viceversa. L'è minga finida.

Despö de vè cataa föra la razza, te gh'hee de inventà una storia per el to persunagg per spiegà cus'è ch'el fava innanz de vegnì dent al vilagg de Lot. El serviss per presentàs e dialugà cunt i olter persunagg.

Quand che te hee cataa föra tüsscosse e te hee pensaa a cume interpretà el persunagg, alura te tachet a interagi cunt i olter persunagg in di sit different de Lot travers di dialegħ e i aziun. In del paesot gh'ha pö di sit different de andāgh, cume presempsi el mercaa, el Castel, el giardin, el Palazz Dücal, el busch di luf. Sü Extremelot te pödet truà semper un númer de persunagg

'dree a votcent o mila, che se spantegħen in di sit different. I dialegħ pöden vess püblegh de manera che tücc quii present in d'un sit pöden legg quel che el persunagg el dis, o ben pöden vess privaa per parlà dumà cunt un persunagg che

se cugnuss giamò. Tücc a interpretē una storia particolaria insema a i olter che hin cunetüü a l'internet a chela tal' ura. Cun pü che

te partecipet a la storia e cun più che te guadagnet punt che te fan passà de viagħ-dur dumà riva, a citadin, a member de 'na gilda e infin a nobil per chi che lè present d'un frach d'agn. Quii ch'ha present de püssée temp pöden vegnì di naradur lur medem e mudifegħ el prugħġa infurmategħ de Extremelot per fà suced i ròb a i olter persunagg. I naradur anca sü Extremelot pöden inventà di stori e tirà in mezz i persunagg. Presempsi pöden fà rivà un esercit de orch che assalta el Castel, e alura qui che interpretē i suldaa, van in süi ba-

nobil per fà di cumissiun: cercà un queicoss o una quei persona e alura te gh'hee de andà inturna e dumandà e cercà de vegnì a coo de la sitüaziun.

Vultra a Extremelot sü l'Internet gh'ha anca di giögh cumpagn de Risiko, due che se giüga a la guera mundiāla o di giögh ambientaa in süi astrunaf spaziali.

El giögh spazial püssée nöf e semper in lengua tuscană, l'è sü www.dsfortress.com, ispiraa a Star Trek Deep Space 9. El giögh el gh'ha el nom "Deep Space Fortress", cumpagn de di Furtezza del Spazzi Prufund, in due che i guerier capissem el significaa de l'unur.

L'acess l'è a gratis cume anca sü Extremelot. Cum-

panġġ de tücc i giögh de röl te riced de creā un persunagg inventaa. I razz che te pödet cataa föra hin: üman, vulcanian, betazoid, klingon, trill, rumulan, bagurian, ferengh e andorian. A funziuna cumpagn de Extremelot e i persunagg a interagissen a dialogand insema o a fasend di aziun. El lōgh l'è different: el to persunagg l'è imbarcaa in sü una naf spaziala che gh'ha de difend la staziun spaziala di attach di nemis de la Federaziun di Pianet che vegnen dent d'un'anumalija spaziala. Bun spass!

Angiul Verunes

MODA: 'NA SFILZA DE TESSÜÜ CUME PRUTAGUNISTA

Tweed, occhio di pernice, principe di galles, pied-de-poule, hin perfet per trà in pee un stil chic burghes.

El vegn a voltra el velüü in di culur che i tiren föra el so lüster: verd smerald, maron castagna, düldura.

I Tailleur hin de tweed muresin culur bordò, beige alternaa al gazzai rösa pizz, el tüt in armunia per deseignà i tailleur del III mileni, che a bun

cünt preveden giachet squa-draa, cume ghe pieseven a Chanel e soch al genöcc.

Micro pied-de-poule e principe di galles per i tailleur sul güst di omen (cunt i bragh) che fàn de segunda pel, de l'aria bon ton.

Per chela stagiu chì i bragh d'obligħ hin al genöcc, d'aria sgarzulina, de met sù cun sandulit o scarp cunt i tach. A partì di agn '80 a chii bragh chì ghe disen pinocchietti degià ch'ha cumpagn de quii che gh'ha sü el Pinocchio.

Se inscambi a discurum di bragh un cicin manch ciert

che s'fermen al pulpasc de spess cunt 'na sferla piscinina, inlura (*it: allora*) gh'hem de digh a la capri, bragh crea-

aa del Emilio Pucci in di agn '50.

L'è pö d'obligħ i bragh de cavalarizza.

Resguard ai soch (*it: gonne*), hin de moda qui a röda, longh fina squas a riva arent al genögg; ma

gh'è de moda anca qui drizz a tħibin e lungh, ma in tessüü rösa cumè i piegh e i patchwork de met sù cunt 'na t-shirt o 'na camisa in jeans.

Atmufer metrò per i abet, i muschet, i recam, i aplicaziun de butun in maderperla.

Abet in stil imper che marchen el sen, desculadür deseignaa.

Fantassi a fiur, fiur piscinit e grand, fiur recamaa, pien

ras de sbarlusc. Culur pastel cum'el rösa zippria e el tè.

De rigur el classegħ negħer. Tabarel e cardigan piscinit per sdulżi i desculadür.

Intra i capspala un classegħ di agn '50 el turna in passarella: el magetaa in tücc i so versiun, di pelizz ai camis.

Elaburaa cume soo minga cus'è hin i nöf paltò che ti-

ren föra anmò el cunzet de sarturia; tessüü impurtant cum'el cashemire, ma anca el boucle e i dubiaa del culur crema al bianch hin i prupost püssée refinaa.

Doppiopetto o monopetto de la linia bede se gnada, spal pena evi-

dent e stren- giüü ai fianch. I lunghezz maxi hin faa giüsta per i donn de l'eleganza püssée segura, insci

'me i vulüm oversite, un tentatif de vess l'alternativa al palturn de güst sartorial, in de che,

inscambi, i prupurziun gh'han de vess perfet.

Custus gemò in di agn '70 quand che gh'eren semper in del vestee invernengħi, tur-nen i muntun, de la versiun de sciuri, fin' a quella spurtiva, ma semper prezios e semper elegant.

Pelizz cume capspala o aces-sori per marcà el stil che ve-gnarà, a l'insegħa del lüssu. Giachit impermeabilizaa de met sù sūi bragh de seda e montgomery hin l'oltra facia del sport insema di solet piümit che se fan nöf in di culur e in di detali, magara in pel. El vegn anmò a vultra un classegħ de semper: l'imper-

meabil.

Caterina Melli

l'internet

el milanes

PORTALE GENERALE DELLA LINGUA MILANESE

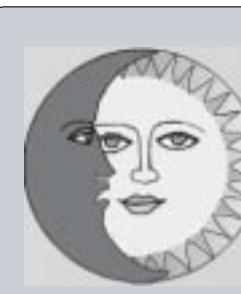
El sit de riferiment per el giurnal in milanes che, prim intra tücc, l'ha scumenzaa a pubblicà articul dumà in milanes. De minga perd!

Raixe Venete

Raixe venete, uramai vegnūda la vus del popul venet, l'è staa el giurnal che l'ha daa l'ispiraziun per tra in pee la nosta de Vus. Un sit fess cūraa e agiurnaa. A cunsējum un'ugiadina a la seziun di liber a tücc i passiunaa di minuranz etnich e di lenguf —

LinguaSiciliana.org

Un sit de riferiment per tücc i stüdios di minuranz linguistich. Tra i olter rob segnalum la lista de discussiun fess viva e interesanta. Cumpliment ai sitee e a chi che laura per la lengua siciliana

Nòtt e Dì

Bèv Paccia e Divertiss

Avert tücc i dì di 7 ur de sira ai 2 ur de noċċ
Piazza Insübria, Milan

LA VUS DE L'INSÜBRIA

"L'assuciaziun cultûrala La vus de l'Insübria l'è fûrmada de studius, ricercadur e passiunaa, de temp impegnaa in de la descuerta e in de la prumuziun da la cultûra de l'Insübria, chel teritorî in duè che se dovren i variant lucai de la lengua insübrica, ciamada anca lumbard ucidental".

www.giurnal.org

Se te vöret partecipà al nost pruget, se te gh'heet 'na quai idea de purtâ innanz o anca dumà 'n cunsei de dà te pödet scrif al nost adress de posta eletronega:

vusinsubria@libero.it

I leter püssee bei e interessant vegneran pubblica sül noster giurnal.

Curs de l'engua insübrica

Per chi che vört cugnüss l'attività didattica de insegnament de la nostra lengua o el gh'ha intenziun de tirà in pee un curs de Insüblich in del so paes, el gh'ha de metess in cuntat cunt la nostra segreteria organizativa. Adess un agn hem tiraar in pè quater curs: Barlassina, Münguzz, Seves prim e segund livel.

I lezjuni hin impustaa in manera muderna e se dovrà material didatich specilizzaa per favuri l'imprendiment suratüt da chji giuen che gh'han minga la possibilità de parlà la nostra lengua tücc i di.

Per i gent che vegnen ai noster curs hem preparaa 'na dispensa didattica che la può vess scargada dal culegament che in part in versiun sintetica e intrega.

Per infurmaziun püssee detaiaa pödef cuntatà:
dutur Paul Antugnel, 338-3336373

Abunament

La "Vus", in del 2005, la taca a vess stampada regularment ogni trii mes.

Per vegh el giurnal a cà e perd minga gnanca 'n númer versa in sül cùnt current pustal n°

59989681

Intesataa a "La Vus de l'Insübria"

Per info: servizzi abunament: vus@insubria@libero.it; 339-6855147

DVDS

El 17 de febrar 2005 el
vegn fö el nöf cd del
Davide Van De Sfroos

AKUADUULZA

El tour 2005 el partiss
de Lügan - Palazz di
Cungress - 20.30

Info
www.cauboi.it

Terra Insubre la gh'ha la sò sed, a Vares in cuntrada Frasconi al númer 4, averta tücc i merculdi de sira dai ur 21 innanz. Se te seet interessaa a liber e rivest che parlen de la storia celtega e lungubarda, a l'Insübria e a la Lombardia, al federalismu, a la bataia anti-mundialista e a la difesa di identità etnich e popular, passa scia n de nün!

Tera Insubra – Sed de Vares
cuntrada Frascun 4 (Zona Biüm) - 21100 Vares (VA)
Tel/Fax 0332/286542
posta letronega: terra.insubre@galactica.it

L'è stada anca dervüda 'na növa sed destacaada de l'assuciaziun a Marcal arent a Rho (MI).

Tücc i soci di band arent pöden cuntatà l'assuciaziun a i adress:

Tera Insubra – Sed destacaada de Marcal
cuntrada Jacini, 134
20010 Marcal (MI)
Tel. 348.2418790 - 348.2418791
E-mail: terra.insubre@virgilio.it

L'iscriziun a Tera Insubra la dà el dirit a vègh a cà la rivista trimestrala "Tera Insubre"

www.terrainsubre.org

Brianze l'è un periodich de cultûra ch'el cùnta sù cun lenguagg e pünt de vedüda different, la varietà d'esperienz, de valur, de pruget e d'iniziatif che ch'han faa e fan la storia de la Brianza. El routucalch, vegnìü al mund in de la primavera del 1998, la mandum inturna in 180 cumün, de Munscia fin'a Erba, del Seves a l'Ada. La redaziun l'è fûrmada de 'na vintena de personn d'estraziun cultûrala different che lauren a gratis insema de nüm.

Brianze - cuntrada di mulin 4 / via mulini 4 – Briusch / Briosco (MI) – telefun e fax 0362.95589 – e.mail: redazione@brianze.it – www.brianze.it

L'Assuciaziun Cultûrala "Brianze" l'è un rosc de personn che, giuntada insema del cumün interessa per la valurizà e vègh cûra del teritorî brianzöö, el se incuntra per laurà insema e realizà pruget cultûrai different. El denuminadur cumün l'è el facc de vess a gratis: ognidün l'insübiss temp e energii segund chel ch'pö. L'ubietif l'è quel de vegnì el pünt de referiment a trà in pee laurà che vegnen bun per descuvrì amò la storia e i valur de la Brianza.

Tücc pöden trass denter.
www.brianze.it

